Wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland

06-03-2026

Inhoud

Inleiding en toelichting	2
Overzichtskaart Natuurnetwerk Nederland – Deelgebieden	4
Centrale Woldgebied en Duurswold	5
Gorecht	7
Oldambt	10
Veenkoloniën	12
Waddenkust en Wierdenland	13
Westerwolde	16
Zuidelijk Westerkwartier	19

Inleiding en toelichting

Actuele en potentiële wezenlijke kenmerken en waarden van NNN-gebieden

De NNN-gebieden omvatten veel natuurtypen die horen bij de Groningse landschapstypen. Specifieke abiotische en biotische factoren vormen met landschapskenmerken (zie kwaliteitsgids) een samenhangend natuurlijk ecosysteem. Bodem, boven- en ondergrondse waterstromen en geologische processen maken een gebied geschikt voor specifieke vegetaties, plant- en diersoorten. De schaal waarop het ecosysteem intact is, bepaalt welke en hoeveel soorten er kunnen zijn.

Elk ecosysteem heeft eigen kenmerken, waarmee een gebied zich onderscheidt van andere gebieden en waaraan het herkenbaar is. Ook heeft elk systeem eigen waarden. Waarden die richting geven aan ons handelen: dit beschermen we specifiek in deze gebieden, hier streven wij naar.

De in deze bijlage benoemde actuele en potentiële Wezenlijke kenmerken en waarden (WKW's) gelden voor de ecologische systemen binnen het deelgebied. Specifieke natuurgebieden worden alleen genoemd als voorbeeld. Overal binnen het NNN kunnen ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten een effect op de WKW's hebben. Dit moet dus worden getoetst.

Daarnaast moet op elke locatie de specifieke kwaliteit en potentie worden onderzocht en meegewogen bij planvorming.

De potentie van een gebied kan bijvoorbeeld bestaan uit een verbeterde abiotiek (schoner water), verdere successie, verbeterde kwaliteit van de vegetatie, sterkere verbinding met andere natuurgebieden, uitbreiding van specifieke vegetaties (bijv. kwel), et cetera. De ambitiekaart van het Natuurbeheerplan (NBP) geeft een eerste indruk van de potentie van een perceel.

Areaal

Het areaal van het werkingsgebied moet minimaal gelijk blijven. Wij willen (ook) voorkomen dat middels de 'kaasschaafmethode' het areaal met telkens heel kleine beetjes uiteindelijk substantieel kleiner wordt. Grote aaneengesloten gebieden zijn robuust.

Kwaliteit

Al onze natuurgebieden kenmerken zich door de geringe aanwezigheid van mensen, bebouwing, verlichting en menselijke verstoring. Dus door een mate van natuurlijkheid, duisternis en stilte. Dit zijn belangrijke kwaliteiten, die we in deze gebieden willen behouden.

Waarde

De gronden binnen onze natuurgebieden dragen allemaal op de een of andere manier bij aan het landschapsecologische systeem. In ieder geval door het gebied een bepaald robuustheid te geven: voldoende oppervlakte om verstoring van buitenaf te bufferen en levensvatbare populaties van bepaalde soorten te herbergen. Vaak ook vanwege de aanwezige abiotische omstandigheden of de invloed op de omstandigheden elders in het natuurgebied, bijvoorbeeld door inzijging van regenwater die elders als kwel omhoogkomt. Elk perceel is onderdeel van het grotere geheel.

Soorten

Bij 'waarden' wordt verwezen naar de N2000-doelstellingen van specifieke gebieden. Daarnaast zijn de VHR soorten opgenomen die buiten het N2000-gebied in het NNN-natuurgebied voorkomen.

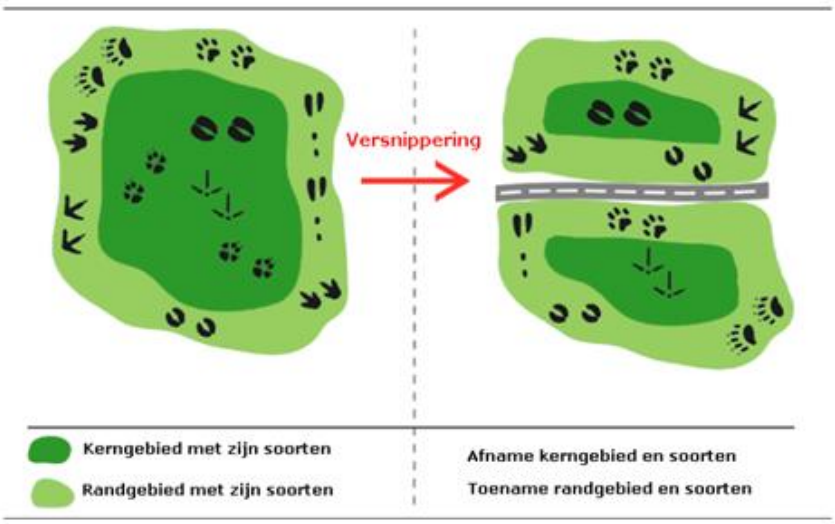
Samenhang

Onze NNN-gebieden behoren tot het landelijke NNN. Zowel landelijk als provinciaal vormt het NNN een samenhangend netwerk van robuuste, omvangrijke leefgebieden die met elkaar verbonden zijn via (soms smalle) verbindingszones of stapstenen. De verbindingszones en stapstenen helpen veel

soorten zich tussen en naar de grotere gebieden te verplaatsen en te verspreiden. Het (kunnen) functioneren van deze kleinere gebieden als verbindingszone is essentieel. Vanwege hun beperkte omvang zijn ze kwetsbaar voor verstoring van buitenaf. Verstoring van het functioneren van deze zones moet worden voorkomen. Vaak zijn de zones ingericht voor specifieke doelsoorten (zie de Natuurkaart in het Geoportaal van de Provincie Groningen).

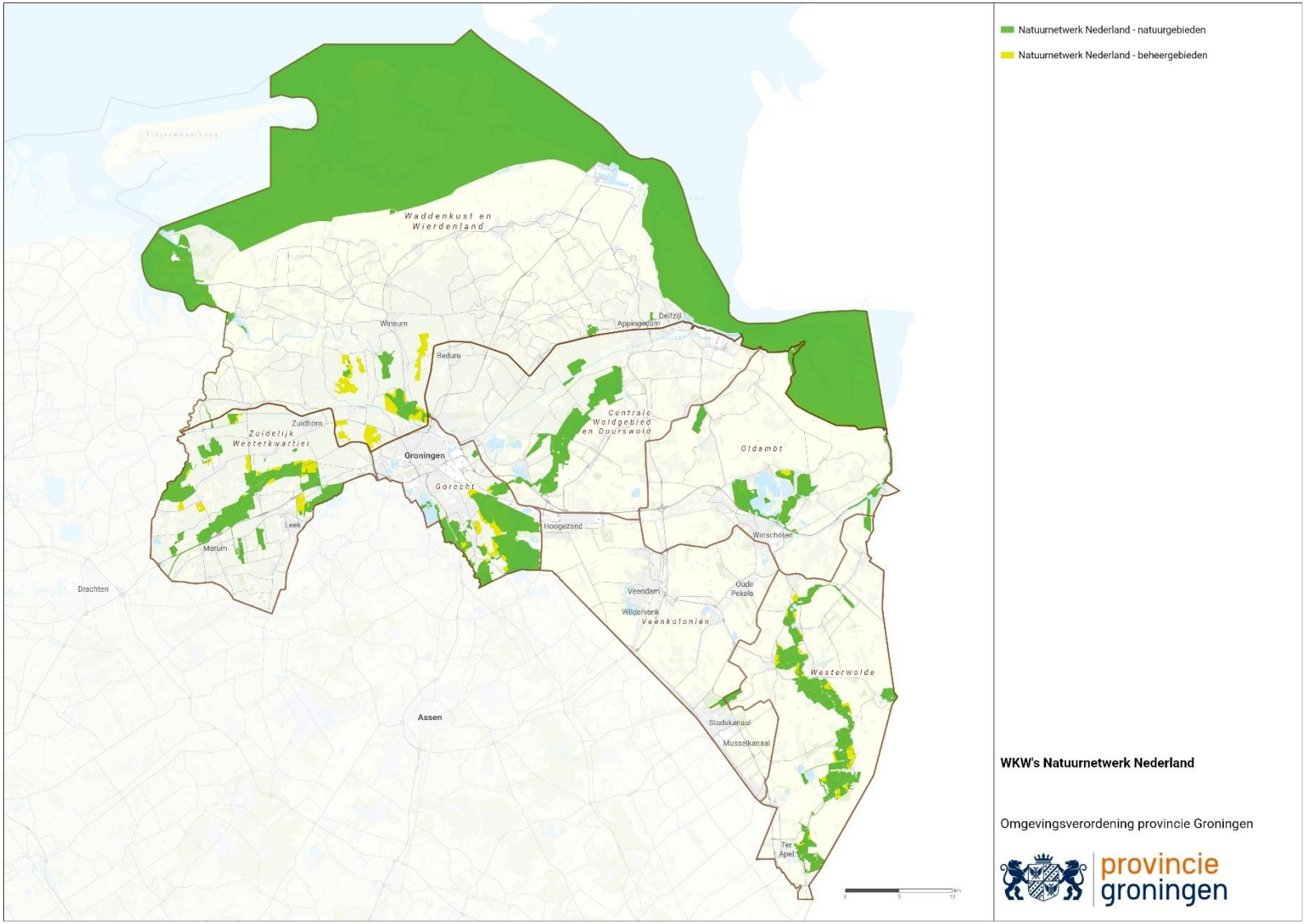
Samenhang kan ook uit abiotische factoren bestaan, zoals ondergrondse kwelstromen en beeklopen. Verschillende soort(groep)en stellen verschillende eisen aan verbinding, bijvoorbeeld door hun manier van voortbewegen en verspreiden, hun gedrag (foerageergedrag, bijvoorbeeld), hun grootte en de mate waarin ze gevoelig zijn voor verstoring door mensen. Het doorsnijden van een gebied kan grote ecologische gevolgen hebben, zie onderstaande figuur 1.

De fysieke en abiotische samenhang tussen natuurgebieden en het functioneren van stapstenen en verbindingszones willen we behouden. De samenhang kan uiteraard de provinciegrens over gaan, met daar gelegen natuurgebieden. NNN-gebieden hebben vaak ook samenhang met andere natuurgebieden binnen de provincie. Aangrenzende gebieden maken het NNN-gebied bijvoorbeeld robuuster. Ook deze samenhang moet behouden blijven.

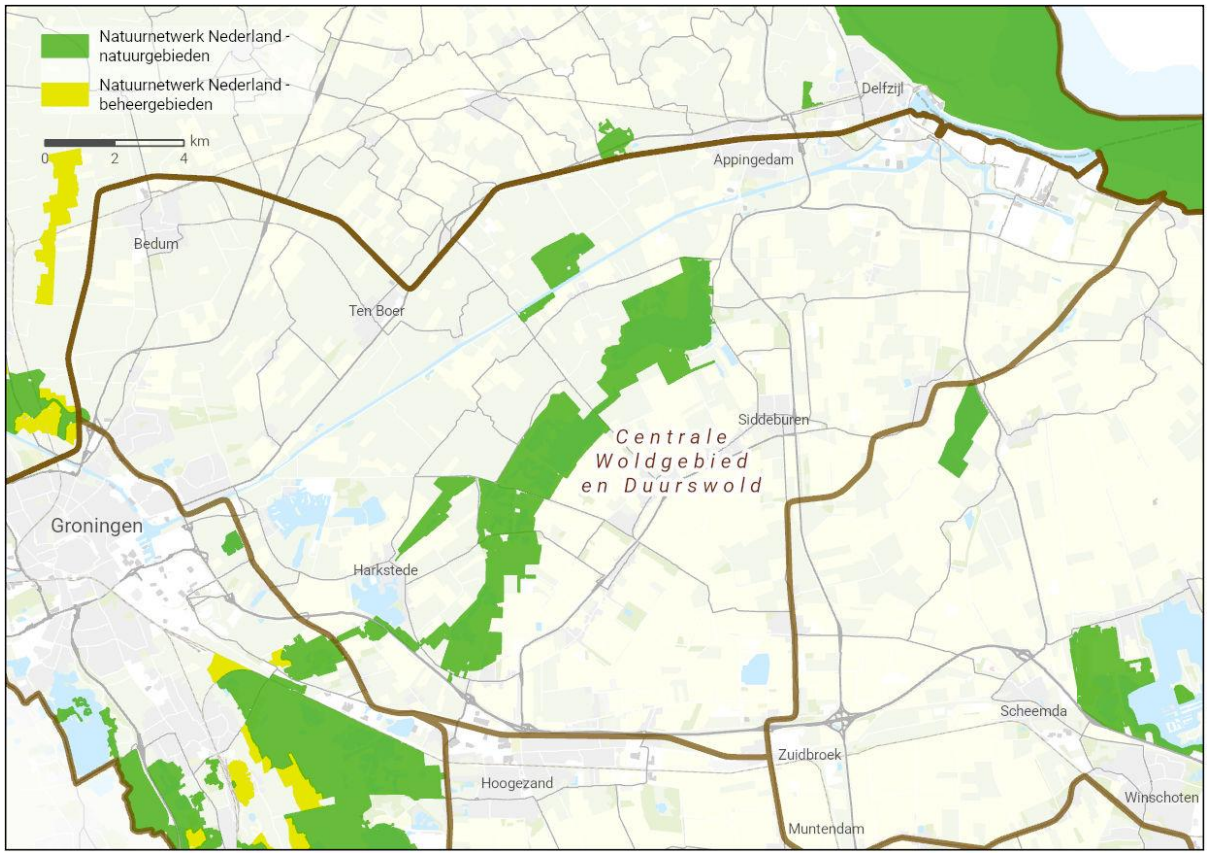

Figuur 1 Areaal en kwaliteitsverlies door versnippering.

Overzichtskaart Natuurnetwerk Nederland – Deelgebieden

Centrale Woldgebied en Duurswold

Kenmerken

Het merendeel van Midden-Groningen bestaat uit een ontgonnen veenvlakte die is achtergebleven na de ontwatering en vervening van het Duurswold. Mede door de vervening is Midden-Groningen het laagstgelegen gebied van Groningen (-2m tot -1.5m NAP). Langs de zandrug zijn stukken ondiep veen (15 tot 50cm) overgebleven. Van de verveningen zijn nog restanten (petgaten) te zien in Westerbroek.

Het grootste en laagste deel is vrij recent ingericht als een grootschalig moeras. Hier krijgen natuurlijke processen de ruimte. Oorspronkelijk kwam in dit gebied de kwel vanaf het Drents Plateau naar boven.

Midden-Groningen ligt in het voormalige stroomgebied van de Scharmer Ae, Slochter Ae en de Kleisloot waar nog enkele restanten van in het landschap liggen, inclusief schralere gras- en hooilanden. Ook het Schildmeer was onderdeel van het oorspronkelijke stroomgebied van deze beken.

Het Hoeksmeer is een laaggelegen, nat en open gras- en moerasgebied.

Wezenlijke waarden

- ‘t Roegwold:
    - Grootschalig onverstoord gebied (weinig menselijke invloed),
    - Grootschalig, gevarieerd eutroof waterrijk gebied met een afwisseling van alle stadia van moerasontwikkeling: open water, slikken en flauwe oevers, oevervegetaties, rietlanden, ruigte, struweel en moerasbos. Met paaiplaatsen en opgroeiplekken voor (trek)vissen. Aantrekkelijk voor watervogels;
    - ‘Begeleid-natuurlijke processen’: ongestoord verloop van spontane, natuurlijke processen in een uitgestrekt gebied;

    - Dynamisch, natuurlijk peilbeheer. Peilfluctuatie van 30-40cm. In de zomer valt het lokaal droog. Nodig om de variatie aan vegetaties te behouden. Altijd doorstroom van water aanwezig voor de vissen;
    - Lokaal (restanten van / potentie voor) kwel gerelateerde vegetaties als dotterbloemhooilanden;
    - Lokaal dagzomen van katteklei;
    - Op de hoge, voedselarme zandige delen een mozaïek van schraal- en bloemrijk grasland;
    - Beuken Eikenbos met hulst;
    - Lokaal op de oevers van het Schildmeer (potentie voor) veenmosrietland.
- Open (zonder opgaande begroeiing) en vochtig tot nat weidevogelgebieden;
- Lokaal spontaan ontwikkeld moerasbos.

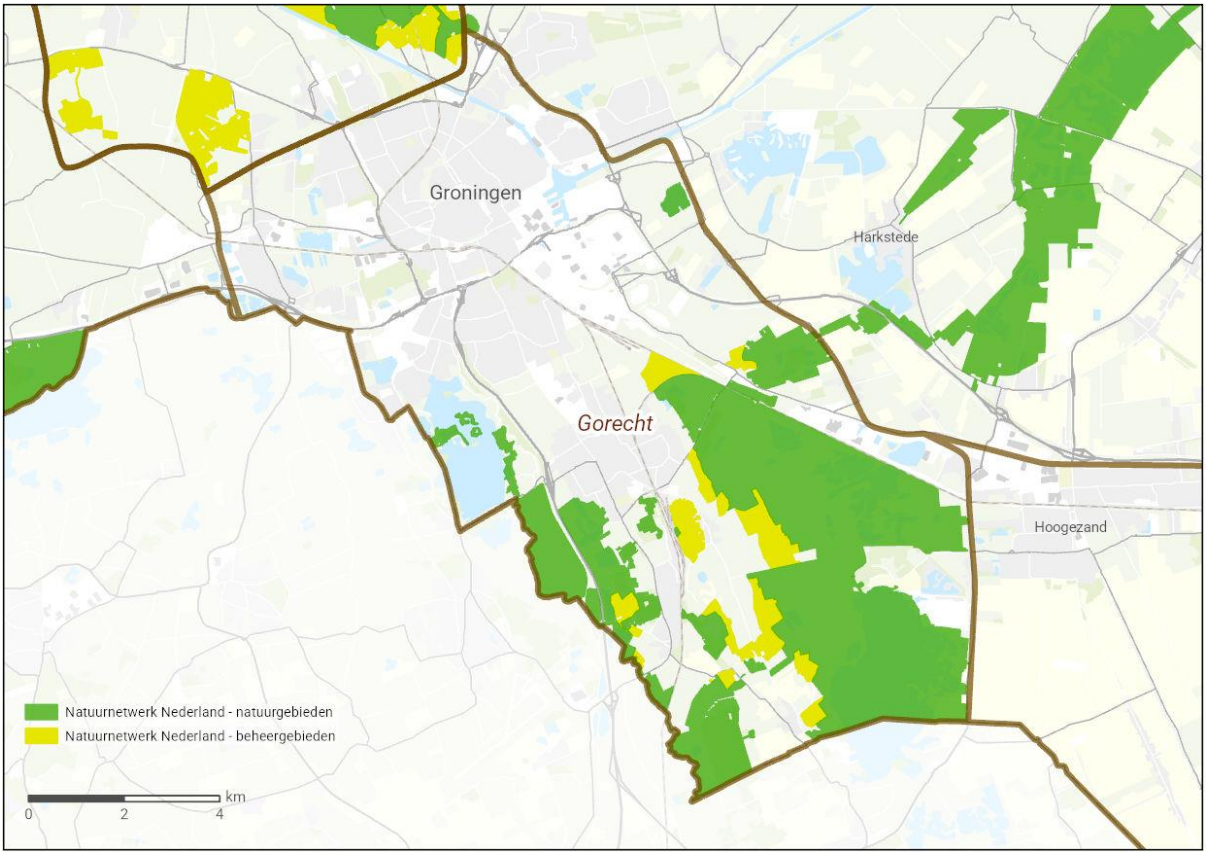
Soorten:

- Weide-, moeras- en watervogels
- Roerdomp
- Doortrekkende steltlopers
- Slaapplek voor eenden en steltlopers
- Otter
- Zegge-korfslak

Samenhang:

- Het centrale gebied is groot en weinig doorsneden door wegen, paden, etc..
- Midden-Groningen is onderdeel van de Natte As en de Laagveengordel. Relatief smalle stroken natuurgebied verbinden de grotere kerngebieden met elkaar. In het zuidwesten is het via Westerbroek met het Zuidlaardermeer verbonden.

Gorecht

Kenmerken

In het Gorecht liggen de benedenlopen van de Drentse Aa en van de Hunze. Daartussenin ligt de Hondsrug. Een benedenloop wordt gekenmerkt door relatief weinig verval in de beek en overstroming van de beek in de winter. In beide benedenlopen ligt zowel de hele beek als de hele gradiënt van hoog naar laag binnen het NNN. De Hondsrug functioneert daarbij als inzijgingsgebied voor kwelwater dat in de lagere delen omhoog komt. Ook de aanvoer van bovenstrooms water veroorzaakt in beide beekdalen voor regionale en lokale kwel.

Het Gorecht is het middelste deel van de ‘Laagveengordel’. Het is verbonden met en onderscheidt zich van de Onlanden en Midden-Groningen door de invloed van kwel.

<u>Hunze</u>

Het Zuidlaardermeergebied is een groot, open gebied. Met weinig bebouwing en opgaande begroeiing. In het zuiden mondt de Hunze uit in een groot, open meer met rietoevers. In het noordelijke deel liggen voedselrijke moerassen, overstromingsgraslanden en weidevogelgebieden. Lokaal zijn veenmosrietlanden en laagveenbos aanwezig.

De Hondsrug en het Hunzedal vormen samen met het Zuidlaardermeergebied een hydrologisch samenhangend systeem. In het Zuidlaardermeergebied treedt kwel op uit lokale systemen in de flank van de Hondsrug. Mede als gevolg van de aanwezigheid van slecht doorlatende keileemlagen. Samen met de drinkwatervoorziening beperken deze lagen de invloed van regionale kwel. Rond het Zuidlaardermeer is op bepaalde plaatsen in een smalle zone sprake van lokale kwel (‘dijkskwel’) als gevolg van een groot verschil tussen het boezempeil en het omliggende maaiveld. Op de flank van de Hondsrug is potentie voor schrale, soortenrijke vegetaties. De bodem van de graslanden en

moerasgebieden bestaat voor een groot deel uit, soms dikke, veenpakketten. Voor een deel zijn deze afgedekt met een laag klei die de grond enigszins buffert en voedselrijker maakt voor de weidevogels.

De samenstelling van het oppervlaktewater in de Hunze wordt beïnvloed door de kwelsituatie in het beekdal van de Hunze. ‘s Winters inundeert dit relatief schone water de zomerpolders en waterbergingsgebieden.

De kern van Westerbroek wordt gevormd door een hoogveenbos. In het grootste deel van dit gebied krijgen natuurlijke processen zo veel mogelijk de ruimte.

Drentse Aa

In de benedenloop van de Drentse Aa liggen diverse, heel verschillende, natuurgebieden. Op de Hondsrug liggen onder andere relatief oude naaldbossen, droge en natte heide, een hoogveenven, vennen en een hoogveenbos. De Besloten Venen zijn een doorbraakdal van de Drentse Aa naar het Zuidlaardermeer. ’t Hemrik is een klein ecologisch pareltje met relicten van trilveen met geel schorpioenmos en blauwgrasland. De Polders Oosterland-Lappenvoort (POL) vormen samen een typische benedenloop, met winterse overstromingen en potentie voor natte vegetatietypen als riet-zeggemoeras, moerasbos en bloemrijke strooiselruigten. Inundatie in de winter voorkomt verzuring en verruiging. Het Paterswoldsemeer is een open waterplas. Op de oostelijke oever van het meer is een Ecologische Verbindingszone aangelegd met de Onlanden.

Wezenlijke waarden

- N2000-doelen Zuidlaardermeergebied en Drentse Aa;
- Kwel en aan kwel gebonden vegetaties en soorten;
- Veenmosrietlanden, rietvegetaties, laagveenbos;
- Hoogveenbos met goed functionerend en robuust watersysteem met relatief voedselarm water en een hoog peil; natuurlijke processen;
- Blauwgrasland, trilvenen en hoogveenbos;
- Vochtig alluviaal bos langs de Drentse Aa;
- Optrekbare beeklopen (benedenloop) met voldoende water en waterkwaliteit voor (onder)watervegetaties en om oeverlanden te inunderen. En met faunavoorzieningen bij grote infrastructuur;
- Natuurlijk peilbeheer = inundatie in de winter;
- Inzijging van regenwater op de Hondsrug die in de beekdalen op kwelt;
- Hoogveenven, zwakgebufferde vennen, zure vennen, hoogveenbos, vochtige en droge heide, beuken-eikenbos met hulst, Eiken-haagbeukenbos;
- Heel weinig gebouwen en opgaande beplanting binnen verstoringszone van weidevogelgebied.

Soorten:

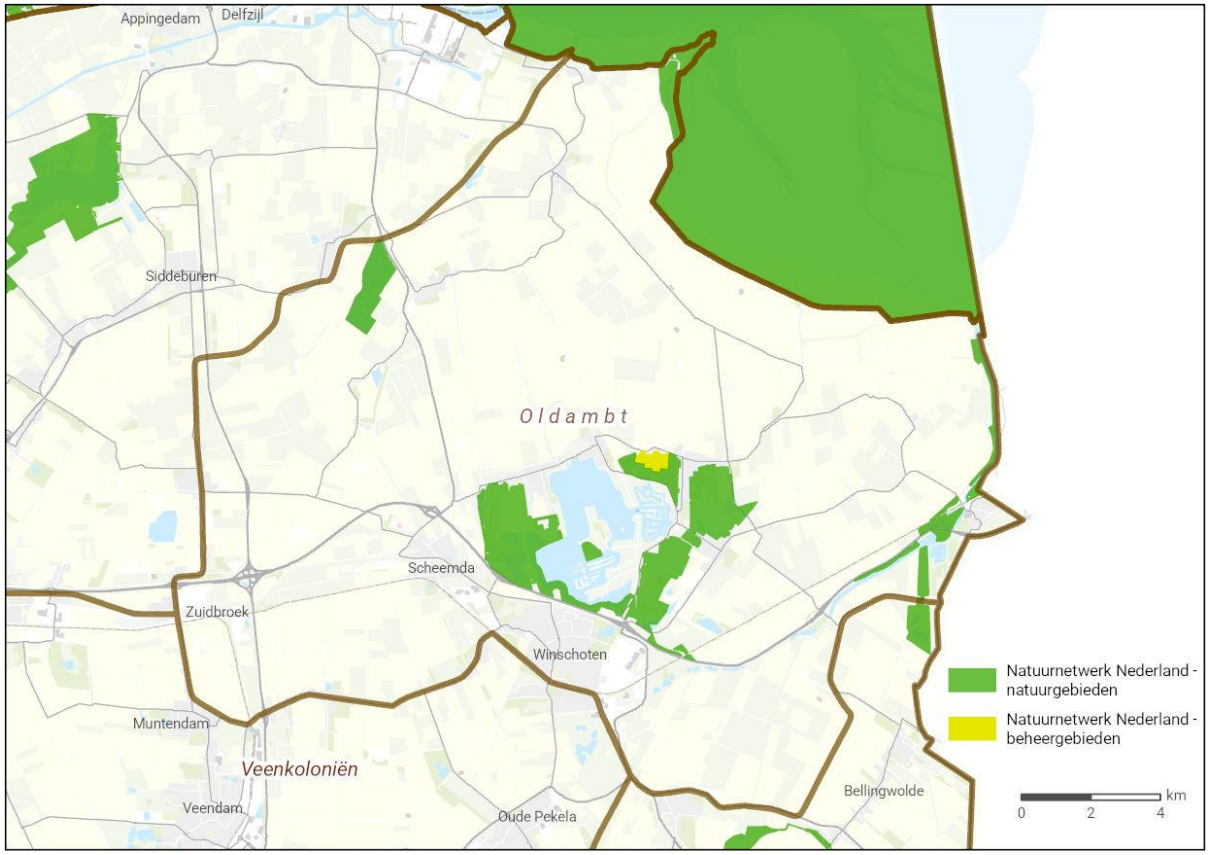
- Otter, bever, das, vleermuizen, zeearend, gevlekte witsnuitlibel
- Grote modderkruiper, rivierdonderpad
- Geel schorpioenmos,
- Weidevogels,
- Aantal bijzondere broedvogels waarvoor het Zuidlaardermeer van groot belang is voor de landelijke populatie: geoorde fuut, steltkluut, witwangstern, zwarte stern.

Samenhang:

- Het Zuidlaardermeergebied is een groot en robuust gebied;

- POL, Paterswoldsemeer en Besloten Venen zijn essentiële schakels in de ‘Laagveengordel’ en verbinden de Onlanden met het Zuidlaardermeer;
- Beide benedenlopen zijn verbonden met de Drentse deel van het beeksysteem en voor kwel afhankelijk van de Hondsrug;
- De EVZ op de oostoever van het Paterswoldsemeer verbindt de Onlanden met de Drentse Aa en Hondsrug;
- Faunavoorzieningen onder de bestaande infrastructuur verbinden verschillende deelgebieden;
- Westerbroek is een relatief klein en daardoor kwetsbaar gebied. Via de REVZ is het verbonden met het Zuidlaardermeer en Midden-Groningen.

Oldambt

Kenmerken

Binnen het Oldambt liggen van west naar oost de NNN-gebieden Hondshalstermeer, Eiland van Winschoten en de benedenloop van de Westerwoldse Aa.

Het Hondshalstermeer is een open waterplas.

Het eiland van Winschoten is een hoger gelegen gebied rondom het Oldambtmeer en Winschoten. Dit “eiland” is een in de voorlaatste ijstijd ontstane stuwwal op keileem, omgeven door zeeklei van de voormalige Dollard. Belangrijkste karakteristiek van dit gebied zijn de overgangen van hoog naar laag. Deze liggen op diverse plaatsen. Op hoge, schrale delen van de Midwolder bouwte en Ennemaborg zijn (potenties voor) heidevegetaties aanwezig. In het oosten ligt het moerasgebied de Tjamme. De hogere delen worden veelal bezet door enigszins vochtige eiken-haagbeuk- en essenbossen en drogere dennen-, eiken-, en beukenbossen. De bossen rond de Ennemaborg zijn het oudst. Het reservaat Meerland is een hoogveenrestant met een populatie van levendbarende hagedis.

De benedenloop van de Westerwoldse Aa mondt bij Nieuwstatenzijl uit in de Dollard. De beek kent daardoor een waardevolle dynamiek van wisselende waterpeilen, inclusief overstromingen en zoet-zout overgangen. En de daarbij behorende gras- en moerasvegetaties. De beek is optrekbaar voor vissen.

De Punt van Reide en Polder Breebaart horen ecologisch gezien bij het systeem van de Waddenzee. De WKW’s van daarvan zijn beschreven bij deelgebied ‘Wierdenland en Waddenkust’.

Wezenlijke waarden

- De aanwezige, complete gradiënten van hoog naar laag, van zoet naar zout en van nat naar droog;
- Beuken Eikenbos met hulst.

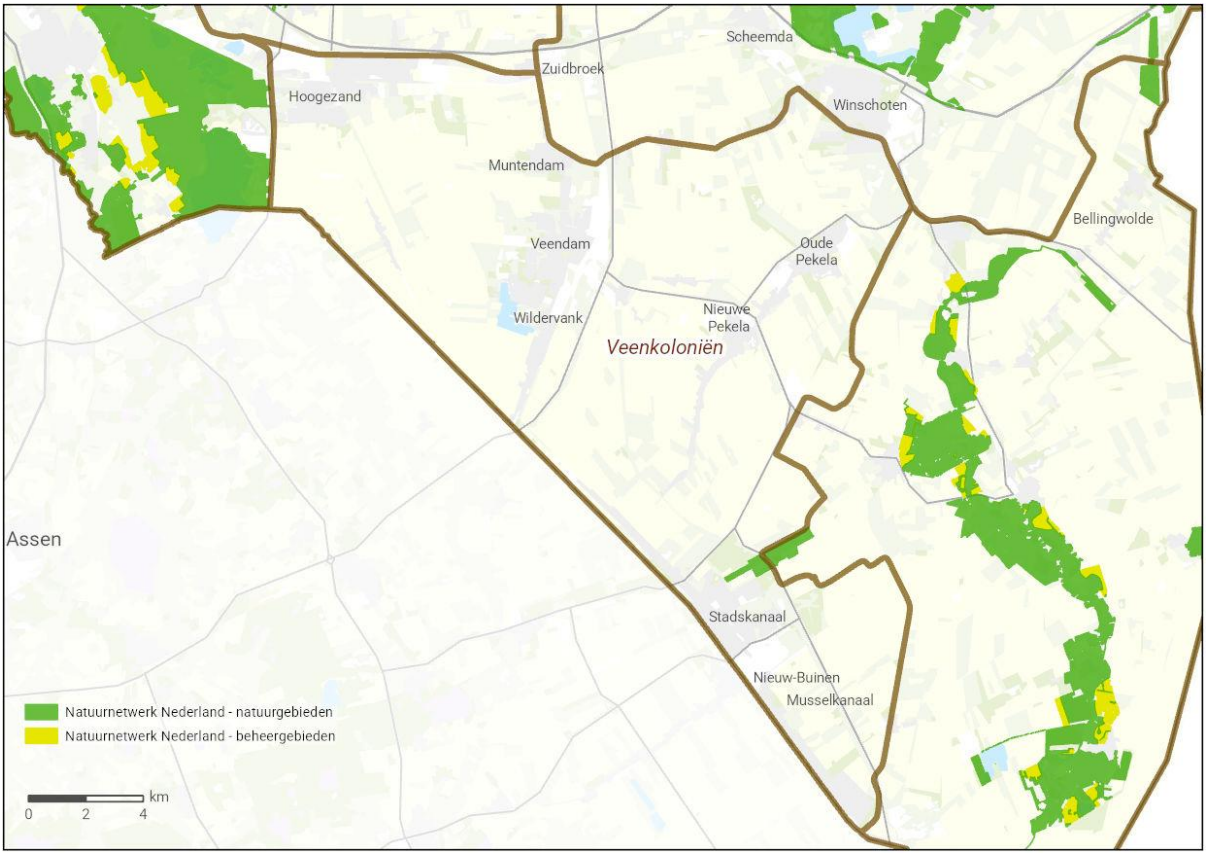
Soorten:

- (Potentie) voor heischrale vegetaties en -soorten,
- Otter, das, vleermuizen,
- Trekgebied voor rivierprik,
- Overnachtende ganzen.

Samenhang

- De gebieden rond het Oldambtstermeer zijn onderling met elkaar verbonden.
- De Westerwoldse Aa verbindt de Dollard met Westerwolde. Langs de beek liggen meerdere natuurgebieden.

Veenkoloniën

Kenmerken

De Veenhuizerstukken is een voormalig vloeiveldencomplex van de aardappelmeelfabriek. De slikkige, voedselrijke bassins zijn een belangrijk foerageergebied voor doortrekkende steltlopers.

Aan de andere kant van het Veendam-Musselkanaal en de N366 ligt een groter deel van het oorspronkelijke complex.

Wezenlijke waarden

- In het gebied is ruimte voor natuurlijke processen, zoals verlanding. Het gebied heeft dan ook een afwisseling van open water, riet en moerasbos, met bijbehorende (avi)fauna.
- Het gebied is ontoegankelijk voor mensen. Daardoor heerst er enige mate van rust en stilte.
- Het gebied heeft de potentie om robuuster te worden middels een ecologische verbinding tussen beide delen van het complex.

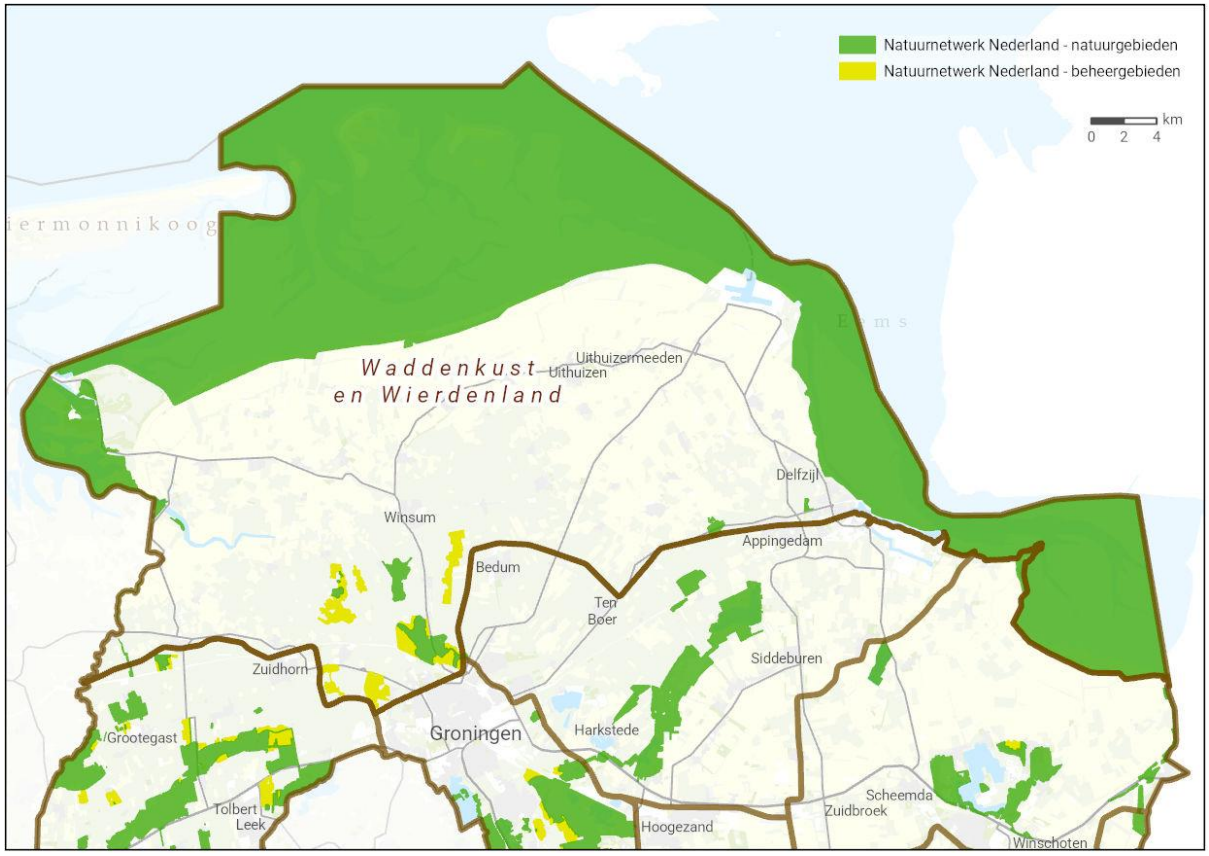
Soorten:

- Steltlopers en moerasvogels
- Otter en bever

Samenhang

- Naast de Veenhuizerstukken liggen andere beschermde natuurgebieden.

Waddenkust en Wierdenland

Kenmerken

De Waddenzee wordt gekenmerkt door een samenspel van dynamische en natuurlijke processen tussen water, zand en slib. Dit resulteert in een afwisseling van geulen, ondieptes, platen, strandvlaktes en kwelders. Het is een functionele en ecologische eenheid met de stranden, duinen en kwelders van de Waddeneilanden en met de Noordzeekustzone, het IJsselmeer en het Lauwersmeergebied. Erosie, sedimentatie en zoutgehalte bepalen het voorkomen van plant- en diersoorten. Rottumeroog en Rottumerplaat zijn de enige waddeneilanden waar natuurlijke processen als erosie en aangroei zijn toegelaten. De Waddenzee heeft een essentiële functie voor veel trek- en wadvogels.

De Eems-Dollard is een estuarium, dat niet is afgedamd. Het bestaat grotendeels uit open water en bij laagwater droogvallende wadplaten.

De Groningse vastelandkwelders zijn half-natuurlijk: ze zijn ontstaan door landaanwinningswerken, waarbij rijshoutdammen werden geplaatst en een ontwateringssysteem werd aangelegd. Natuurlijke processen en gevarieerd beheer, zorgen voor ecologische diversiteit en gradiënten. Het begrazingsbeheer is in ruimte en tijd verspreid. Aanvullend op de natuurlijke aangroei, erosie, variërende opslibbing en lokale vernatting zorgt dit voor de aanwezigheid van alle successiestadia. Van pionier situaties tot en met hoge kwelders. De kwelders hebben daardoor een eigen, karakteristieke flora en fauna en belangrijke functies voor o.a. vogels.

Binnendijks liggen enkele brakwatergebieden met kenmerkende flora en functie voor wadvogels.

Het Lauwersmeer ligt op de plaats van de voormalige monding van het riviertje de Lauwers, de grensrivier tussen Groningen en Friesland. Het Lauwersmeer is ontstaan door de afsluiting van de

voormalige Lauwerszee. De krekenstructuur van het voormalig estuarium is nog goed herkenbaar. Na de afsluiting ontwikkelde zich in het Lauwersmeer aanvankelijk een zoute pioniervegetatie. Dit werd gevolgd door grazige vegetaties van brak tot zoet milieu. De huidige natuurwaarden zijn ontstaan door spontane ontwikkeling onder invloed van processen als overstroming, ontzilting en vegetatiesuccessie.

Het waterrijke deel van het Lauwersmeergebied bestaat uit open water met een systeem van geulen, prielen, slikken en zandplaten en landaanwinningswerken. Het landdeel is een grootschalig gebied met een gering reliëf. De voormalige kwelders en platen bestaan nu uit moerassen, ruige graslanden en rietruigten die zich plaatselijk ontwikkelen richting struweel en bos. In het noorden van het gebied zijn natte duinvallei- en duingraslandvegetaties aanwezig.

Ten noorden van stad Groningen liggen drie weidevogelgebieden. Deze kenmerken zich door open graslanden (= ontbreken van opgaande begroeiing), waarbinnen een afwisseling is van kruidenrijk grasland, vochtig grasland en open water, inclusief slikkige oevers.

Rond landgoed Ekenstein een kleinschalig klei-landschap met veel variatie in maaiveldhoogte, afgetichelde percelen, oude verkavelingsstructuur en een kleiakker.

Wezenlijke waarden

- Schorren en zilte graslanden (binnendijks en buitendijks, zilte pionierbegroeiing, slijkgrasvelden, duindoornstruweel en kruipwilgstruweel, vochtige duinvalleien (kalkrijk en ontkalkt).
- Waddengebied inclusief kwelders
    - N2000-doelstellingen
    - Unesco OUV: geologische processen (viii), ecologische en biologische processen (ix) en biodiversiteit (x) en integriteit (gebied als geheel);
    - Landschappelijke kernwaarden Waddengebied: rust, weidsheid, open horizon met inbegrip van duisternis;
    - Natuurlijke dynamiek tussen water, zand en slib en daaruit resulterende gradiënten en structuren (platen, kwelders, duinen, etc.);
    - Natuurlijke, geomorfologische processen;
    - Zoutminnende vegetaties;
- Eems Dollard
    - N2000-doelstellingen
    - Estuarium met zoet-zout overgang
    - Zoutminnende vegetaties;
- Brakwatergebieden
    - Brakke abiotiek
    - Zoutminnende vegetatie
    - Broed-, foerageer- en hoogwater vluchtplaats van vogels;
- Lauwersmeergebied
    - N2000-doelstellingen
    - Afgesloten zeearm met overgangen van zout-zoet en kalkrijk-kalkarm;
    - Ruimte voor natuurlijke processen;
    - Wisselende waterstanden (natuurlijk peilbeheer);
- Weidevogelgebieden
    - Voldoende ‘openheid’ = afwezigheid van gebouwen en opgaande beplanting binnen de verstoringszone van weidevogels;
    - Afwisseling van kruidenrijkdom en vochtigheid.

Soorten:

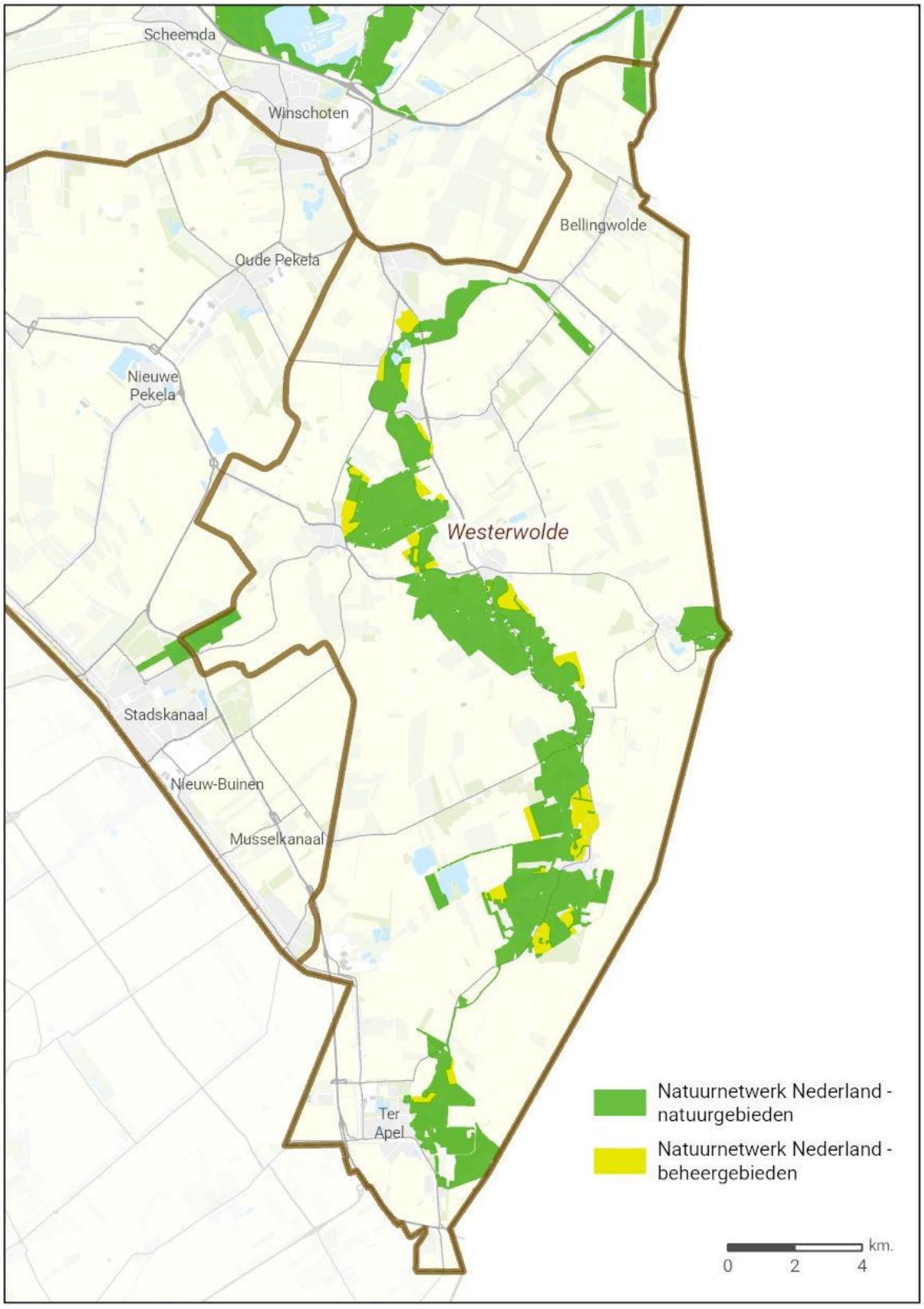
- Otter en bever
- Schorzijdebij en schorviltbij

- Weidevogels
- Lauwersmeer en Waddenzee zijn belangrijk doortrekgebieden en kraamkamers van vissen.

Samenhang:

- De drie Natura2000-gebieden inclusief de kwelders en binnendijkse brakwatergebiedjes vormen een groot aaneengesloten natuurgebied.
- Via de Lauwers en het Visvliedt zijn het Lauwersmeer en het Zuidelijk Westerkwartier met elkaar verbonden.

Westerwolde

Kenmerken

Het NNN-gebied in Westerwolde wordt gekenmerkt door een kleinschalig esdorpenlandschap langs de beek, overgaand in een grootschalig heideontginningslandschap.

Esdorpenlandschap**:** In het beekdal liggen vochtige hooilanden en enkele vochtige bossen. Op de hogere delen is een afwisseling van natuurakkers en oude (hakhout)bossen, waaronder N2000-gebied Lieftinghsbroek, met daartussen houtwallen en -singels. Verspreid door het gebied liggen waardevolle kwelgebiedjes.,

Heideontginningslandschap**:** oude en jonge droge- en vochtige heidegebieden met heischraalgraslanden en ontginningsbossen.

Zodra de bodems naar het noorden kleiiger worden, verandert het beekdal naar een wat opener gebied met overstromingsgraslanden en moeras.

Het Bourtangerveld is een open gebied met diverse voedselarme, droge vegetaties, waaronder heischrale graslanden.

De Veenhuizerstukken bij Stadskanaal is een voormalig vloeiveldencomplex van de aardappelmeelfabriek. De slikkige, voedselrijke bassins zijn een belangrijk foerageergebied voor doortrekkende steltlopers. Aan de andere kant van het Veendam-Musselkanaal en de N366 ligt een kleiner deel van het oorspronkelijke complex.

De benedenloop van de Westerwoldse Aa mondt bij Nieuwstatenzijl uit in de Dollard. De beek kent daardoor een waardevolle dynamiek van wisselende waterpeilen, inclusief overstromingen en zoet-zout overgangen. En de daarbij behorende gras- en moerasvegetaties. De beek is optrekbaar voor vissen.

Wezenlijke waarden

- Schoon en voldoende, stromend beekwater met natuurlijk peilbeheer;
- Lokaal aanwezigheid van schoon kwelwater in de wortelzone;
- Kleinschalig, cultuurhistorisch beekdallandschap en grootschalige heideontginning;
- Locaties met waardevolle vegetatietypen en soorten. Deze dienen als refugia en dus als bron voor verspreiding van bijzondere soorten (waaronder de Bril, Poststruiken);
- Vegetaties:
    - Kwelafhankelijke vegetaties langs de beek en moerasspirearuigten;
    - Lokaal heischrale graslanden, blauwgrasland, zwakgebufferde vennen, zure vennen, pioniervegetaties van snavelbies, trilveen en heidehoogveentjes, vochtige heide, droge heide;
    - Schrale akkervegetaties waaronder slofhak en korensla’
    - Oude bossen, Beuken Eikenbos met hulst, Eiken-Haagbeukebos, hoogveenbos en vochtig alluviaal bos.

- N2000-doelen Lieftingsbroek
- In de Veenhuizerstukken is ruimte voor natuurlijke processen, zoals verlanding. Het gebied heeft dan ook een afwisseling van open water, riet en moerasbos, met bijbehorende (avi)fauna.
    - Het gebied is ontoegankelijk voor mensen. Daardoor heerst er enige mate van rust en stilte.

    - Het heeft de potentie om robuuster te worden middels een ecologische verbinding tussen beide delen van het complex;
- Trekgebied voor rivierprik

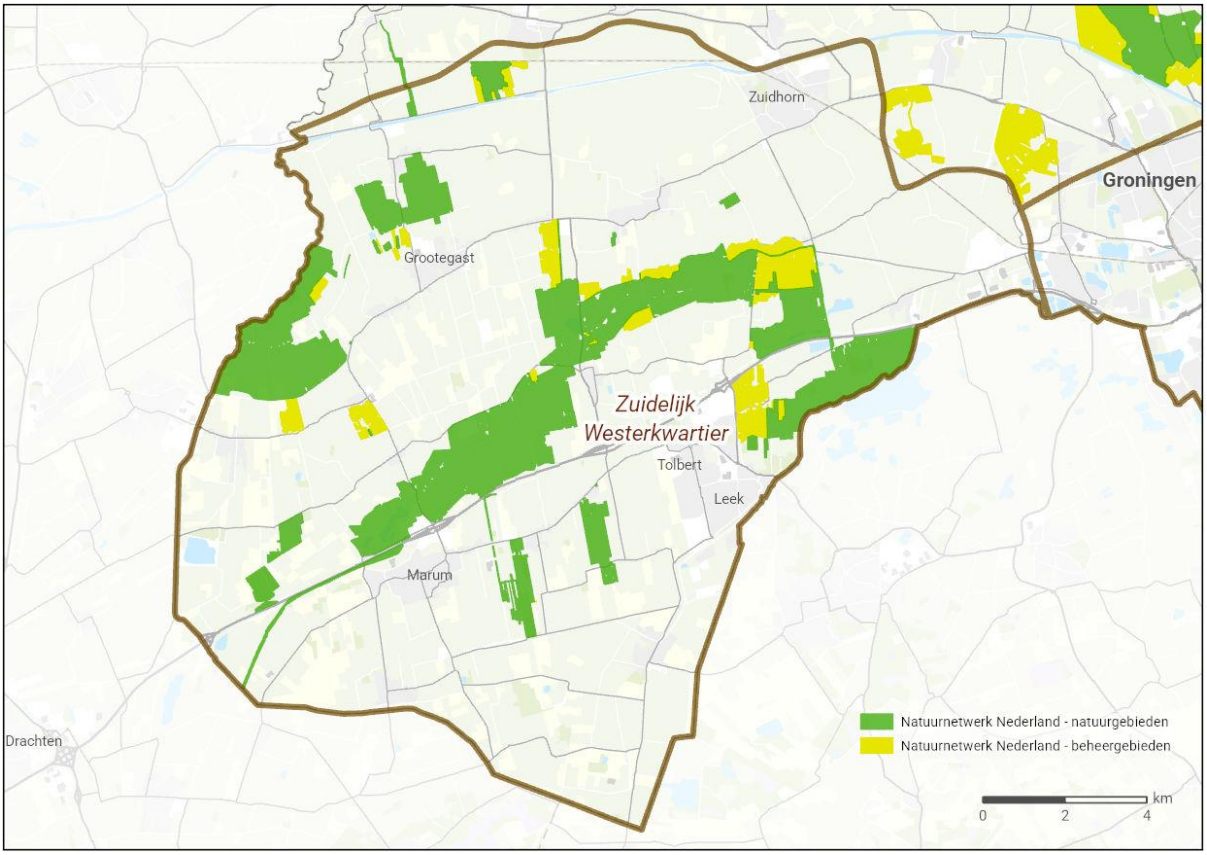
Soorten

- Bever, otter, vleermuizen
- Adder
- Grote modderkruiper
- Akkervogels

Samenhang:

- De Ruiten Aa vormt de ruggengraat van het natuurgebied. Door de verspreide ligging van de verschillende vegetaties is verbinding en bereikbaarheid voor soorten belangrijk.
- De Westerwoldse Aa verbindt de Dollard met Westerwolde. Langs de beek liggen meerdere natuurgebieden.
- Naast de Veenhuizerstukken liggen andere beschermde natuurgebieden.

Zuidelijk Westerkwartier

Kenmerken

Het Zuidelijk Westerkwartier ligt op de overgang van het zandige Drents Plateau naar het Groningse zeekleigebied. Het wordt gekenmerkt door veen-, zand- en kleigronden, die soms op korte afstand naast elkaar en over elkaar voorkomen. Karakteristiek voor het gebied zijn de parallel aan elkaar lopende, noordoost-zuidwest gerichte keileemruggen en smeltwaterdalen en in de diepere ondergrond de aanwezigheid van banen potklei. Dankzij het reliëf en de aan- en afwezigheid van potklei en keileem is er op veel plaatsen regionale en/of lokale kwel te vinden.

Op de lage plekken waar het grond- en regenwater slecht weg kon zakken of weg kon stromen is veen ontstaan. Een deel van het veen is in de loop der jaren afgegraven. Nu nog liggen op de allerlaagste delen voormalige en nieuwe petgaten. Deels zijn zij begroeid met Elzenbroekbos.

Via de beekdalen van de veenstroompjes Lauwers en Dwarsdiep/Oude Riet liep vroeger het zoute zeewater het Zuidelijke westerkwartier binnen. Rond deze stroompjes zet het zeewater klei af over het veen.

Op de hogere zandgronden is een singellandschap ontstaan. De lage gebieden zijn juist open. Door het aanwezige kleinschalige reliëf zijn veel overgangen aanwezig: van nat naar droog, van zand naar veen naar klei, etc. Dit leidt tot een grote afwisseling in vegetatietypen.

Wezenlijke waarden

- De lokale aanwezigheid van schoon lokaal en regionaal kwelwater in de wortelzone.
- Kleinschalige afwisseling van vegetatietypen:
    - In de laagste delen:

        - open, kwelafhankelijke vegetaties waaronder dotterbloemhooilanden, blauwgraslanden, grote zeggenvegetaties en moerasspirearuigten;
        - de aanwezigheid van alle verlandingsstadia van open petgat, via trilveen en veenmosrietland naar broekbossen;
        - soortenrijke slootvegetaties van enigszins basenrijke omstandigheden;
        - open gebieden met water- en weidevogels
    - Op de hogere ruggen:
        - een dicht netwerk van elzensingels
        - op enkele plekken hoogveenrestanten (heidevegetaties);
        - in het zuiden twee historische landgoederen met oude bomen, oude bos(bodems) en laanstructuren.
- In de weidevogelgebieden voldoende ‘openheid’ = afwezigheid van gebouwen en opgaande beplanting binnen de verstoringszone van weidevogels.
- N2000-doelen Leekstemeer

Soorten:

- Grote modderkruiper
- Zegge-korfslak
- Otter, das, bever, vleermuizen
- Weidevogels

Samenhang

- Het ZWK is onderdeel van de ‘Natte As’: een zone dwars door Nederland met bestaande en nieuw aangelegde moerasgebieden en verbindingszones daartussen.
- Via de Lauwers en het Visvliedt zijn het Zuidelijk Westerkwartier en het Lauwersmeer en met elkaar verbonden.